

מלחמתי" (יומא ס"ט ע"א). מתקופתו החלה ספירת מנין השטרות (וזה מנין השטרות שהחל בשנת ג' תמ"ח/312 לפה"ס). שימש ארבעים שנה בכהונה גדולה (יומא ט' ע"א). ובגמרא מסופר: "אותה שנה שמת שמעון הצדיק, אמר להן: 'שנה זו הוא מת'. אמרו לו: 'מניין אתה יודע?' אמר להן: 'כל יום הכיפורים נזדמן לי זקן אחד לבוש לבנים ונתעטף לבנים ונכנס עמי ויצא עמי (מנחות ק"ט ע"ב). שנה זו נזדמן לי זקן אחד לבוש שחורים ונתעטף שחורים ונכנס עמי ולא יצא עמי'. לאחר הרגל חלה שבעת ימים ומת" (מנחות ק"ט ע"ב). ופירשו תוספות, שכתב הירושלמי דשמא שכינה היתה (שם). היו לו שני בנים, שמעי וחוניו, ואמר להם: "חוניו בני ישמש תחתני", ונתקנא שמעי באחיו, והטעה את חוניו והלבישו לבוש שאינו מתאים בזמן העבודה, ורצו אחיו הכהנים להורגו, וברח חוניו לאלכסנדריה של מצרים ובנה שם מזבח (שם).

6. מגן אבות לרשב"ץ על אבות פרק א משנה ב
ולא נתפרש בשום מקום למה נתייחס בשם צדיק, יותר משאר התנאים כי כולם היו צדיקים. ונראה, כי כך היו קוראים אותו כל העם כי בדורו לא היה צדיק יותר ממנו.

7. מגן אבות לרשב"ץ על אבות פרק א משנה א
ולזה הוא מזכירם בשם, לא בתואר אחר כמו רבן, ורבי, ורב, לפי שהם למעלה מכל תאר מאלו התארים, כמו הנביאים שאנו מזכירים אותם בשם לבדם, כמו שאמרו בתוספתא של מסכת עדיות (פ"ג הל"ד) וכבר אמרו, גדול מרב - רבי, גדול מרבן - שמו.

8. תלמוד בבלי מסכת שבת דף פח עמוד א
אמר ריש לקיש: מאי דכתיב "ויהי ערב ויהי בקר יום הששי", ה"א יתירה למה לי? מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית, ואמר להם: אם ישראל מקבלים התורה - אתם מתקיימין, ואם לאו - אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו.

9. תוספות יום טוב אבות פרק א משנה ב
על התורה - נ"ל דהתורה היא ההגיון ולמוד התורה, והיינו דכתיב: "אם לא בריתי יומם ולילה", כענין שנאמר (יהושע א'): "והגית בו יומם ולילה".

10. תלמוד בבלי מסכת תענית דף כז עמוד ב
אמר רבי יעקב בר אחא אמר רב אסי: אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר ויאמר ה' אלהים במה אדע כי אירשנה, אמר אברהם: רבונו של עולם! שמא ישראל חוטאין לפניך אתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה? אמר ליה: לאו. אמר לפניו: רבונו של עולם, הודיעני, במה אירשנה? אמר ליה: קחה לי עגלה משלשת ועז משלשת וגו'. אמר לפניו: רבונו של עולם, תינח בזמן שבית המקדש קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם? אמר לו: כבר

1. משנה מסכת אבות פרק א משנה ב

שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה. הוא היה אומר: על שלשה דברים העולם עומד: על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים:

2. ר' עובדיה מברטנורא אבות פרק א משנה ב

משיירי - משירי, שלאחר שמתו כולן נשתיירה הקבלה בידו, והוא היה כהן גדול אחר עזרא: הוא היה אומר - כלומר, כך היה מרגלא בפומיה תמיד. וכן כל ר' פלוני אומר, הוא היה אומר שבמסכתא זו, פירושן היה רגיל לומר כן תמיד: העולם עומד - לא נברא העולם אלא בשביל שלשה דברים הללו: על התורה - שאלמלי לא קבלו ישראל את התורה לא נבראו שמים וארץ, דכתיב: "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתיי": ועל העבודה - עבודת הקרבנות, שכך שנינו במסכת תענית (כ"ז ע"ב): אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ. ומצינו שבשביל הקרבנות שהקריב נח שבע הקב"ה שלא יביא מבול לעולם, הרי שהעולם עומד על הקרבנות: ועל גמילות חסדים - דכתיב: "עולם חסד יבנה". וגמילות חסדים הוא, לשמח חתנים ולנחם אבלים ולבקר חולים ולקבור מתים, וכיוצא בזה:

3. רמב"ם על מסכת אבות, פרק א משנה ב

יאמר, שבחכמה - והיא התורה, ובמעלות המידות - והן גמילות חסדים, ובקיום ציווי התורה - והן הקרבנות - התמדת תיקון העולם, וסידור מציאותו על האופן השלם ביותר.

4. פירוש רבינו יונה על אבות פרק א משנה ב

שמעון הצדיק היה משיירי כנסת הגדולה, והיה כהן גדול כמו שאמרו במסכת תמיד (יומא ס"ט), שהיה יוצא מלובש בבגדי כהונה כנגד אלכסנדרוס, וירד והשתחוה לו. אמרו לו עבדיו: אדוננו, מלך כמוך משתחוה ליהודי זה?! אמר להם: דמות דיוקנו של זה אני רואה במלחמה ונוצח: הוא היה אומר על שלשה דברים העולם עומד - ר"ל, שבשביל דברים אלו נברא העולם, כי למטה הוא אומר על שלשה דברים העולם קיים, ואינם אלו שזוכר כאן! על כן צריכים אנו לפרש כי עומד שאמרו, ר"ל שנברא העולם בשבילם מפני שהם רצון הקב"ה, ר"ל שנברא העולם בשביל בריותיו שעתידין להיות רצון לפניו על ידי עשיית אלה הדברים. ואלו השלשה הם עמוד גדול שבשבילם יגיעו לכל הדברים שאמרו חז"ל שהעולם עומד בשבילם...

5. תנאים ואמוראים - שמעון הצדיק

אחרון החכמים מאנשי כנסת הגדולה. "שמעון הצדיק היה משירי אנשי כנסת הגדולה" (אבות פ"א מ"ב), וממנו ומתלמידו אנטונינוס ואילך החלה תקופת ה"זוגות". בימיו בא אלכסנדר מוקדון לארץ ישראל, וכיון שראה לשמעון הצדיק, ירד ממרכבתו והשתחוה לפניו ואמר: "דמות דיוקנו של זה מנצחת לפני בבית

תקנתי להם סדר קרבנות, בזמן שקוראין בהן לפני - מעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני, ואני מוחל להם על כל עונותיהם.

11. רש"י מסכת תענית דף כז עמוד ב

אמר רב אסי לפי שאלמלא מעמדות - עסקי קרבנות שישראל עושים, הן היו כלים בחטאם, ומשהם כלים - שמים וארץ העומדים בזכותם אין מתקיימים כו'.

12. פירוש רבינו יונה על אבות פרק א משנה ב

ועל העבודה - כי הקב"ה בחר בישראל מכל האומות, וארץ ישראל מכל הארצות, ובחר ירושלים מכל ארץ ישראל, ובחר מירושלים ציון, כמו שנאמר (תהלים קל"ב י"ג): "כי בחר ה' בציון אוה למושב לו". ובחר מכל בבית הבחירה בשביל העבודה שכתוב בה רצון, שנאמר (ויקרא א' ג'): "לרצונו לפני ה'". הנה לך כי מפני העבודה נברא כל העולם כלו. אז בחטאינו חרב מקדש ובטלה העבודה, והתפלה אלינו עכשיו במקומה, כמו שאמרו חז"ל: "ולעבדו בכל לבבכם - אי זה היא עבודה שבלב? הוי אומר זו תפלה..." גם אנחנו שאין לנו קרבן שיכפר לנו לא זדונות ולא שגגות, ה' שפתי תפתח ותקבל תפלתנו במקום הקרבנות:

13. פירוש רבינו יונה על אבות פרק א משנה ב

והיא מדת חסד גורמת להיות רצון לפני ה', ובשבילה נברא העולם כדי לעשותה, ועל זה אמר שלמה בחכמתו (משלי י"ד ל"ד): "צדקה תרומם גוי וחסד לאומים חטאת", וסמך "רצון מלך לעבד משכיל", רצון הקב"ה אינו אלא לישראל המשכילים לעשות דברים שהם לרצון לפניו:

14. הרב פנחס קהתי זצ"ל

א) בזכות עבודת הקורבנות שכל זמן שעבודת בית המקדש קיימת, העולם מתברך על יושביו וגשמים יורדים בזמנם, שכתוב: "ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם, ונתתי מטר ארצכם בעתו" (אבות דרבי נתן), ומשחרב בית המקדש, באה התפילה שהיא עבודה שבלב, במקום עבודת הקורבנות. **ב)** אחרים מפרשים: עבודה - קיום המצוות בכלל. **ג)** **ויש מפרשים: עבודה ממש, כגון חרישה, זריעה, קצירה וכיוצא בזה, שהרי על ידי העבודה נעשה האדם שותף להקב"ה במעשה בראשית, כמו שנאמר: "אשר ברא אלהים לעשות" - על מנת שיוסיף האדם לעשות ולעסוק בישובו של עולם ובתיקונו (ספר המאור בשום "לב אבות").**

15. ספר מסילת ישרים פרק יט

והנה גמילות חסדים הוא עיקר גדול לחסיד, כי חסידות עצמו נגזר מחסד, ואמרו חז"ל (אבות פ"א): על ג' דברים העולם עומד, ואחד מהם גמ"ח. וכן מנוהו ז"ל עם הדברים שאוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, ואמרו עוד (סוטה י"ד): "דרש ר' שמלאי:

תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים (בתחילת התורה עשה ה' לאדם ולאשתו כותנות עור, ובסוף התורה קבר את משה). ואמרו עוד (יבמות ע"ט): "דרש רבא: כל מי שיש בו ג' מדות הללו, בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו, רחמן, וביישן, וגומל חסדים. ואמרו (סוכה מ"ט): "אמר ר"א: גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה, שנאמר: "זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד". ואמרו עוד (שם): "בג' דברים גדולה גמילות חסדים מן הצדקה: א) שהצדקה בממונו, וגמ"ח בין בגופו בין בממונו. ב) צדקה לעניים, וגמ"ח לעניים ולעשירים. ג) צדקה לחיים, וגמ"ח בין לחיים בין למתים".

16. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ח עמוד א

אמר הקב"ה: כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הצבור - מעלה אני עליו כאילו פדאני, לי ולבני, מבין אומות העולם.

17. עין איה ברכות פרק ראשון פסקה פט

יש השלמת האדם לעצמו, בידיעת האמת, והשלמת זולתו ע"י עשיית הטוב וחסד. אך כ"ז לא יספיק לאדם, כל זמן שלא ישכיל שתעודת האדם לא תגמר לעולם, כ"א בצירופו אל הכלל. אמנם מי שיעסוק בעניי הכלל, עליו לשום לב כי א"א להיות הכלל מוצלח, כי אם כשהיו פרטיו מוצלחים, וא"א להפרטים שיהיו מוצלחים זה מזה, כ"א בהיות כל אחד שוקד ג"כ על שלמותו הפרטית. והנה האחדות הזאת היא יסודן של ישראל, "מי כעמך ישראל גוי אחד", ע"י שד' אלקינו הוא אחד. אוה"ע אינם ראויים להכרת האחדות הזאת, אך שכל השלמות הנחמדה איננה כ"א שלמות הכלל, וזה ראוי לרדוף. קיבוציהם הכללים אינם כ"א מפני שא"א להצליח את הפרט, רק כשיתגבר הכלל על כל מכשול שאפשר לבא, אבל מגמת כ"א היא רק טובתו הפרטית, ע"כ הם נפשות רבות לגבי עשו.

והנה כל זמן שבעוה"ר לא נגמרה שלמות זאת האחדות אצלנו, אנו כבושים בגולה, ואין השלמות הפרטית באה לתכליתה, וממילא ג"כ השלמות הכללית חסרה, ע"כ אמר שהעוסק בתורה, להשלמת עצמו האמיתית, ובגמ"ח להשלמת זולתו, ומתפלל עם הציבור, להרשים לעצמו שתכלית השלמות הפרטית היא רק שלמות הכלל, אמר הקב"ה: מעלה אני עליו כאילו פדאני לי, השלמות הכללית עצמה מיוחסת לשמו ית'. ולבני, נגד השלמות הפרטית הנובעת ממקור הטהור של שלמות הכלל, ברוממות מעלתה, כשהיא שמה תכליתה רק לראות איך הכלל כולו מוצלח ועומד במעלה רוממה, מושג האלהות שבאוה"ע אי אפשר שיהיה לכל היותר כ"א להועיל לשלמות הפרטית. **כי השלמות הכללית, א"א להיות כ"א ע"י מציאות אומה מרכזית, שתאחד כל באי עולם באור דעת את ד', והמיוחדת בזה היא ישראל, ומצירוף כל המעשים הטובים הפרטיים תבוא התכלית הכללית בשימת לב הפרטי לזה.**